

HYVÄ TIETEELLINEN KÄYTÄNTÖ, TUTKIMUSEETTISET OHJEET JA TEKIJYYS

Sanna Kaisa Spoof

Tutkimuseettinen neuvottelukunta

TTA & CSC –seminaari 14.11.2013

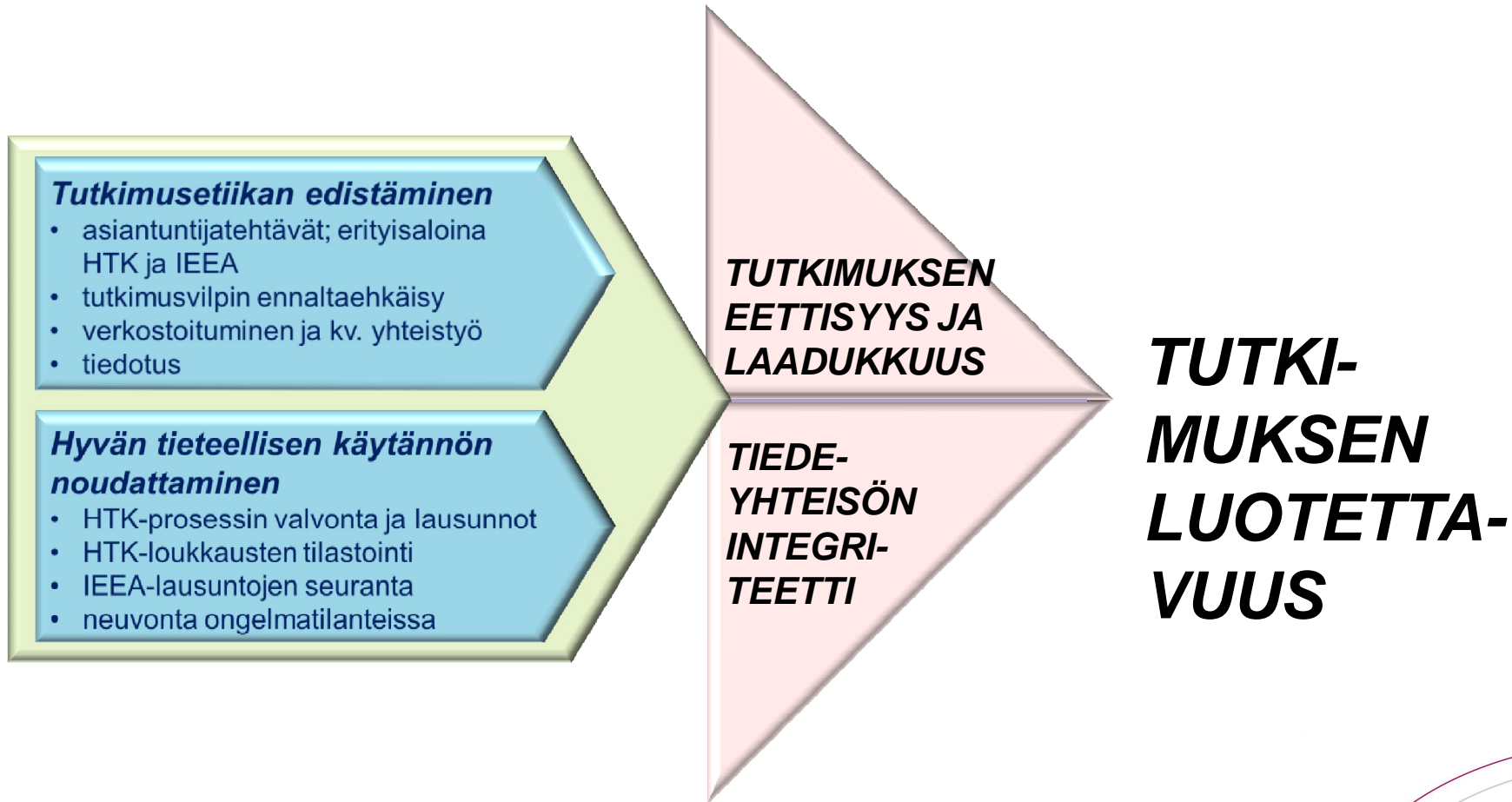

TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA (TENK)

- Perustettu vuonna 1991 (Asetus tutkimuseettisestä neuvottelukunnasta 1347/1991)
- Opetus- ja kulttuuriministeriön nimittämä kolmivuotiskausiksi
- Nykyinen toimikausi 1.2.2013 - 31.1.2016; puheenjohtajana Tampereen yliopiston kansleri Krista Varantola.
- Toimisto sijoitettu Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) yhteyteen Helsinkiin

TENKin toiminnan vaikuttavuus

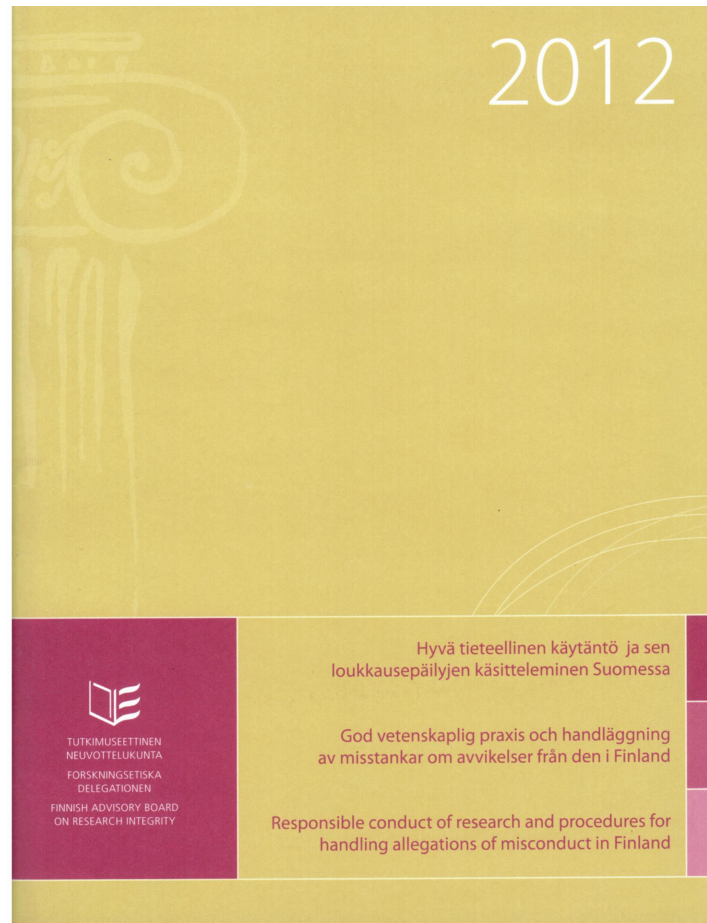
TENK

Tutkimuseettinen neuvottelukunta | Forskningsetiska delegationen | Finnish Advisory Board on Research Integrity

TIEDE-
YHTEISÖ

YHTEIS-
KUNTA

HTK-OHJE 2012

TENKin OHJEISTOT

- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-epäilyjen käsitteleminen eli HTK-ohje (2002, 2012)
- Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi (2009)
- Tutkijan ansioluettelomalli (laadittu yhdessä SA:n, UNIFIn ja Arenen kanssa 2012)

MUUT EETTISET OHJEISTOT

- Tieteenalan tai ammattikunnan omat ammattieettiset ohjeet ja käytännöt
- Organisaatiokohtaiset toimintaohjeet tutkimuksen eettiseen ennakkoarviointiin ja laadun varmistamiseen sekä tilanteisiin, joissa epäillään vilppiä
- Suomen Akatemian tutkimuseettiset ohjeet korvattu TENKin ohjeilla 2013
- Lisäksi tiedeyhteisön otettava huomioon yleinen lainsäädäntö

KV. OHJEISTOT 1

- **Kansallinen ohje (vapaaehtoinen sitoutuminen)**
 - Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen eli **HTK -ohje (TENK 2002 ja 2012)**
- **Kansainväliset ohjeistot, esim.**
 - **Singapore Statement on Research Integrity** (2nd World Conference on Research Integrity, Singapore 2010)
 - **Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations** (3rd World Conference on Research Integrity, Montreal 2013)
 - **The European Code of Conduct for Research Integrity** (European Science Foundation ESF & ALLEA 2011)

KV. OHJEISTOT 2

- Ns. **Vancouver-ohjeisto** eli Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals (International Committee of Medical Journal Editors, **ICMJE**)
- Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors (Committee on Publication Ethics, **COPE** 2011)

Muita kv. toimijoita:

- **Retraction Watch** -sivusto
- Office of Research Integrity **ORI**, USA
- Euroopan tutkimuseetiikkatoimistojen verkosto **ENRIO**

KV. OHJEISTOT 3

- Authorship in scientific publications. Analysis and recommendations. *Swiss Academies of Arts and Sciences 2013.*

www.swissacademies.ch

TENKin toimiala 1

TENK ottaa lausunnoissaan kantaa vain tutkimus-eettisiin (***research integrity***) kysymyksiin:

1. onko hyvää tieteellistä käytäntöä loukattu?
 2. onko tutkinnassa noudatettu HTK-ohjeen menettelytapoja?
- TENKin toimiala kattaa kaikki tieteenalat
 - esim. tekijyyškysymykset tieteellisissä julkaisuissa ja tutkimuksessa

TENKin toimiala 2

- Tekijyydestä TENK–lausunnossa 2012:

“se kysymys, millaisessa palvelussuhde- tai opiskelija- asemassa tutkija on tutkimusprojektissa, ei ole merkityksellinen arvioitaessa sitä, tulisiko hänet mainita julkaisussa tekijänä. Kysymys tekijyydestä riippuu yksinomaan siitä, millaisen henkisen panoksen tutkija on antanut tutkimuksessa esitettävän uuden tiedon tuottamiseen. Niin sanotusta tekijänkunniasta, oikeudesta tulla tunnustetuksi tekijänä tutkimuspanoksen siihen riittäessä, ei voida luopua työsopimuksissa tai muissa sopimuksissa.”

TENKin toimiala 2

TENK *ei ota kantaa* esim.:

- tekijänoikeuskysymyksiin
- patenttiasioihin
- tieteenalakohtaisten eettisten normistojen rikkomuksiin
- tieteellisiin mielipide-eroihin, työyhteisökiistoihin
- vilppiäilyihin HTK-allekirjoittaneiden organisaatioiden ulkopuolella

HYVÄ TIETEELLINEN KÄYTÄNTÖ 1

Tekijyyteen liittyviä käytäntöjä HTK-ohjeessa:

1. Eettisesti kestävät tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät (vaihtelu tieteenaloittain) sekä avoimuus ja vastuullinen tiedeviestintä julkaisemisessa
2. Muiden tutkijoiden työn ja saavutusten asianmukainen huomioon ottaminen ja viittaaminen

HYVÄ TIETEELLINEN KÄYTÄNTÖ 2

3. Tutkimuksen suunnittelu, toteuttaminen ja raportointi sekä siinä syntyneiden tietoaineistojen tallentaminen tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaan

4. Tutkimusorganisaatioissa hyvä henkilöstö- ja taloushallinto sekä tietosuojan huomioiminen

HYVÄ TIETEELLINEN KÄYTÄNTÖ 3

5. Tutkimusryhmässä ja -hankkeessa sovittava kirjallisesti etukäteen, ennen tutkijoiden rekrytoimista:
- kaikkien osapuolten – myös työnantajan – vastuut, oikeudet ja velvollisuudet sekä ***tekijyyden periaatteet***
 - tutkimusaineistojen käyttöoikeudesta ja säilyttämisestä sovittava myös hankkeen päätyttyä
 - tutkimuksen edetessä sopimuksia voidaan tarkentaa

HYVÄ TIETEELLINEN KÄYTÄNTÖ 4

HTK-ohje koskee tutkimustoiminnan ohella

- opetusmateriaaleja,
- kirjallisesti ja suullisesti annettuja lausuntoja,
- arviointeja,
- ansio- ja julkaisuluetteloita sekä
- yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tilanteita niin painetuissa kuin sähköisissäkin julkaisukanavissa, myös sosiaalisessa mediassa.

HYVÄN TIETEELLISEN KÄYTÄNNÖN LOUKKAUSKATEGORIAT SUOMESSA

1. Vilppi tieteellisessä toiminnassa
2. Piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä

VILPPI TIETEELLISESSÄ TUTKIMUSTOIMINNASSA

- Sepittäminen
- Havaintojen vääristely
- Plagiointi
- Anastaminen

VILPPI TIETEELLISESSÄ TUTKIMUSTOIMINNASSA

Plagiointi eli luvaton lainaaminen:

Toisen julkituksen tutkimussuunnitelman, käsikirjoituksen, artikkelin tai muun tekstin tai sen osan, kuvallisen ilmaisun tai käännöksen esittäminen omanaan.

Plagiointia on sekä suora että mukailleen tehty kopiointi.

VILPPI TIETEELLISESSÄ TUTKIMUSTOIMINNASSA

Anastaminen:

Alkuperäisen tutkimusidean, -suunnitelman, tutkimushavaintojen tai -aineiston anastaminen toiselta tutkijalta.

PIITTAAMATTOMUUS HYVÄSTÄ TIETEELLISESTÄ KÄYTÄNNÖSTÄ

- **Esimerkkejä:**

- muiden tutkijoiden osuuden vähättely
- puutteellinen viittaaminen aikaisempiin tutkimustuloksiin
- tulosten ja menetelmien harhaanjohtava raportointi
- ns. itsensä plagiointi
- tiedeyhteisön harhaanjohtaminen

MUITA VASTUUTTOMIA MENETTELYJÄ 1

Esimerkkejä ns. harmaasta alueesta:

- tekijyyden manipulointi esim. sisällyttämällä tutkimukseen osallistumattomia henkilöitä tekijäluetteloon tai ”haamukirjoittajan” tekemän työn hyväksyminen tutkijan omiin nimiin
- omien tieteellisten ansioiden paisuttelu esim. ansioluettelossa tai sen käännösversioissa, julkaisuluettelossa tai omilla verkkosivuilla
- tutkimusviittausten määrän keinotekoinen lisääminen esim. tutkimuksen lähdeluetteloa paisuttelemalla

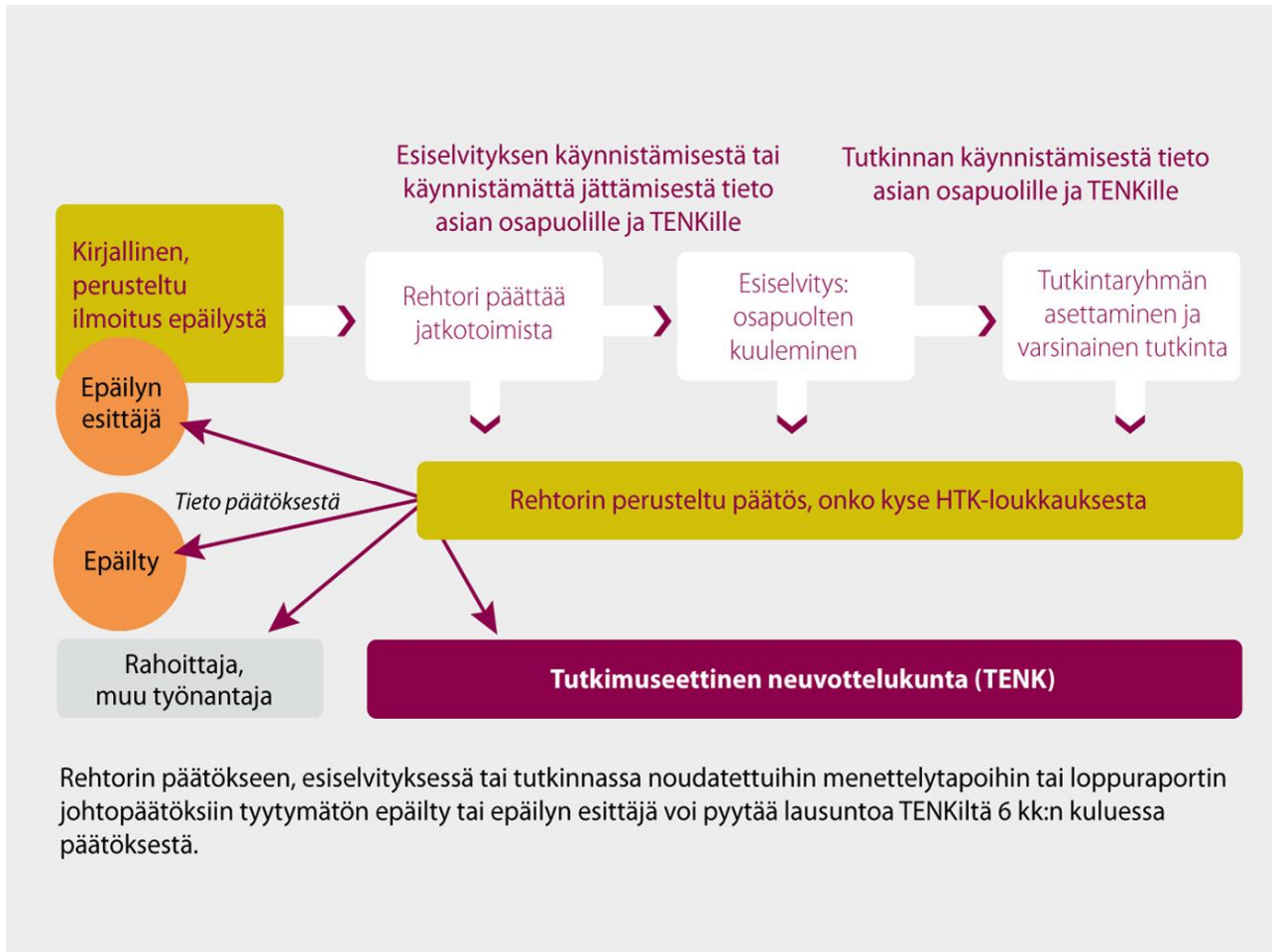

MUITA VASTUUTTOMIA MENETTELYJÄ 2

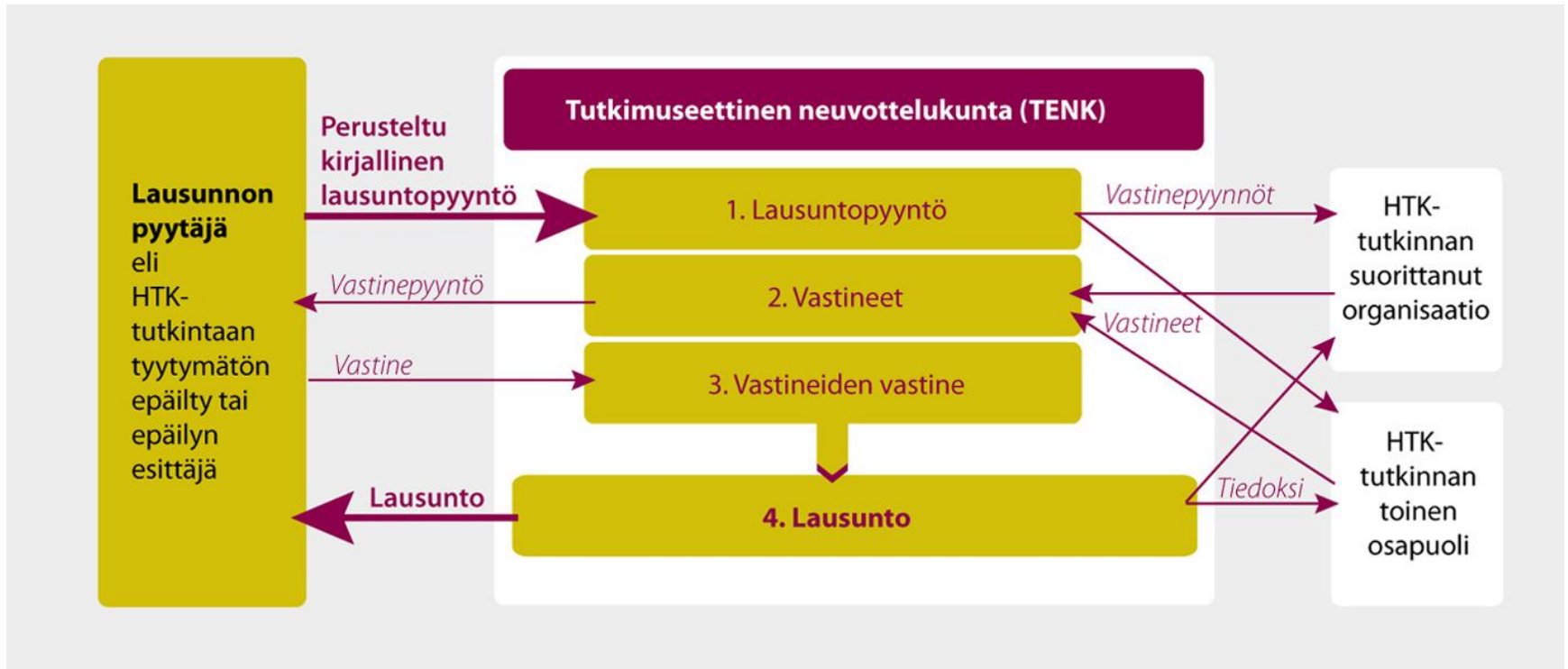
- yleisön harhauttaminen esittämällä julkisuudessa vääristeleviä tietoja omasta tutkimuksesta, sen tulosten tieteellisestä merkityksestä tai niiden sovellettavuudesta.
- toisen tutkijan työn muu epäasiallinen vaikeuttaminen

HTK-TUTKINTAPROSESSI

TENKIn LAUSUNTOPROSESSI

HTK-TUTKINTAPALAPELIN PAKOLLISET OSAT

- tutkimusvilpistä epäilty henkilö
- epäilyn esittäjä
- teko
- teon kohteena oleva tutkimus (keskeneräinen, loppuun saatettu tai julkaistu)
- julkaisukanava tai asiayhteys, jossa vilppiepäily tullut julki
- tutkinnan suorittava organisaatio
- TENK

Tiedelehtiin liittyvää 1

- Artikkelien poisvedot lisääntyneet maailmalla
- Toimituksille esitetyt epäilyt vilpistä lisääntyneet; mikä taho tutkii epäilyn aiheellisuuden?
- Pitääkö poisvedon syy ilmoittaa? Poisveto ei ole aina osoitus vilpistä vaikka näin usein tulkitaan.
- Tekstin poisveto vai korjaus? (mega-corrections)
- Tekstiplagiarismi / ideaplagiarismi; kuvien uudelleen piirtäminen, käännökset
- Jääviyskysymykset referee-käytännössä

Tiedelehtiin liittyvää 2

- Tapaus prof. Diederik Stapel ja jatko-opiskelijat, yhteisartikkelit
- ”Luxemburgin professori” menetti virkansa kun ohjattava teki vilppiä väitöskirjansa yhteisartikkelissa
- Tieteentekijöiden blogit, cv, omat verkkosivut myös tarkkailuun
- Tietoinen tiedeyhteisön harhauttaminen vai huolimattomuus?
- esiintyminen mediassa nostettu HTK-prosessiin, jos esiintyy törkeää suuren yleisön harhaanjohtamista

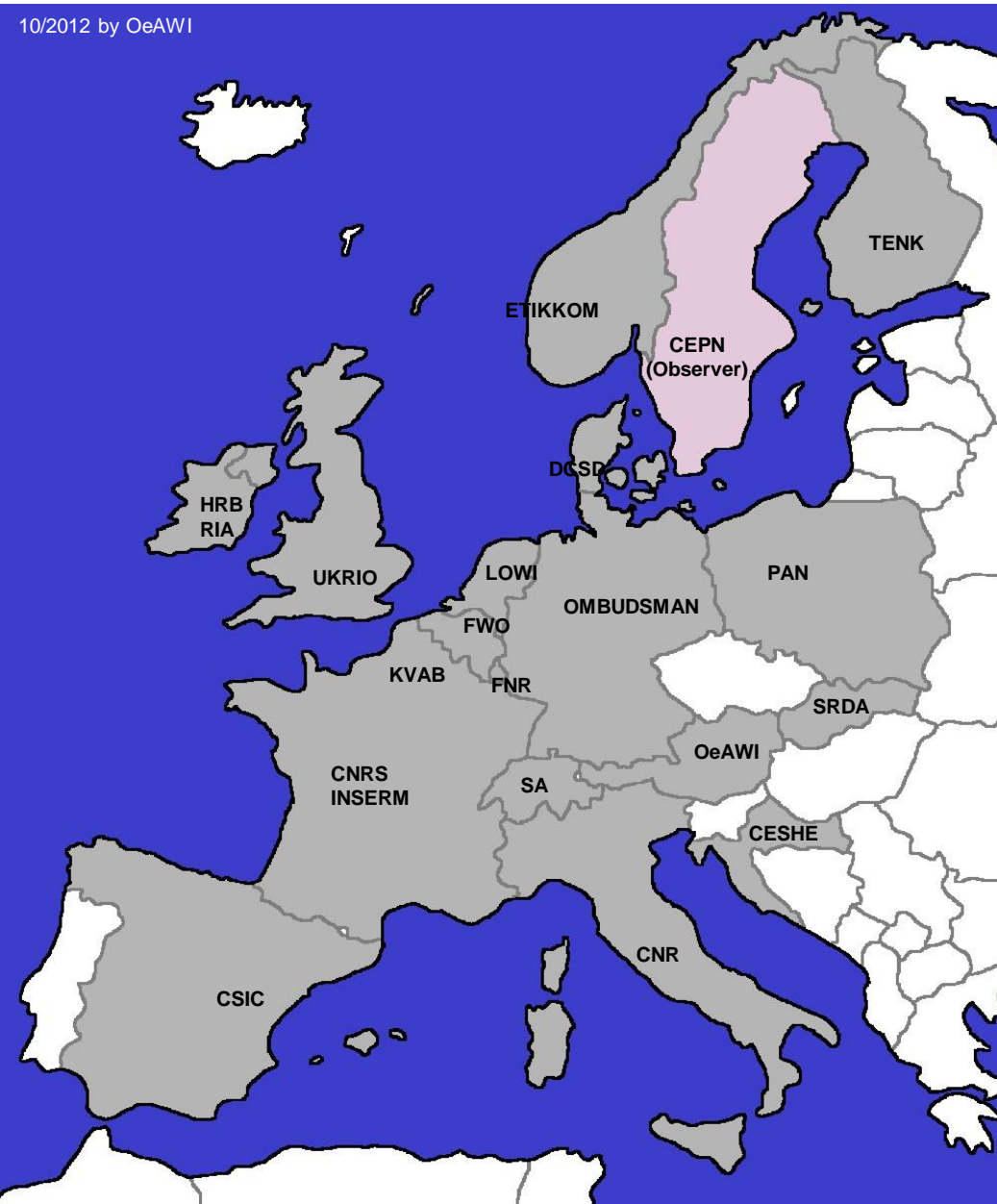
Tiedelehtiin liittyvää 3

- Vaatiiko tiedelehti julkaistavalta artikkelilta eettisen ennakkoarvioinnin lausunnon?
- Tutkimusten eettisen ennakkoarvioinnin vaatimus; Suomessa jako lakisääteisyysen mukaan:
 - ✓ 1. lääketiede (aina vaaditaan lausunto)
 - ✓ 2. ei-lääketiede eli ns. ihmistieteen tutkimus (TENKin ohjeiden mukaan eettinen ennakkoarviointi, harkinnanvaraisesti)

ENRIO: JÄSENET 2012

10/2012 by OeAWI

■ Member
■ Observer

ABBREVIATIONS

- Austria** OeAWI Austrian Agency for Research Integrity
Belgium FWO Research Foundation – Flanders
KVAB Royal Flemish Academy of Belgium for Science and the Arts
Croatia CESHE Croatian Committee on Ethics in Science and Higher Education (until Nov. 2010)
Denmark DCSD Danish Committees on Scientific Dishonesty
Finland TENK Finnish Advisory Board on Research Integrity
France CNRS Centre national de la recherche scientifique
INSERM Institut national de la santé et de la recherche médicale
Germany OMBUDSMAN Ombudsman für die Wissenschaft
Ireland HRB Health Research Board
RIA Royal Irish Academy
Italy CNR Consiglio Nazionale delle Ricerche
Luxembourg FNR Fonds National de la Recherche
Netherlands LOWI National Board for Research Integrity
Norway ETIKKOM The National Committees for Research Ethics
Poland PAN Polska Akademia Nauk
Slovak Republic SRDA Slovak Research and Development Agency
Spain CSIC Centro Superior de Investigaciones Científicas
Sweden CEPN Central Ethical Review Board
Switzerland SA Swiss Academies of Arts and Sciences
United Kingdom UKRIO UK Research Integrity Office

Yhteystiedot ja neuvonta:

Tutkimuseettinen neuvottelukunta
Pääsihteeri Sanna Kaisa Spoof
Snellmaninkatu 13, 00170 Helsinki
Puh. 050-594 1909

s-posti tenk@tsv.fi

www.tenk.fi

